

EDEBÎ TÜRLERDEN YARARLANMA

GıyasettinAYTAŞ*

Özet

Edebî türlerin tasnif ve tanımlanmasında birbirinden farklı yorumlar yapılmaktadır. Bu makalede, edebî türlerin tanımlamasından sonra, bu türlerin eğitim ve öğretim hayatında kullanımı esnasında ortaya çıkan problemler ve çözüm yolları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın giriş bölümünde kısaca bir durum değerlendirmesi yapılarak, edebî türlerin tasnifi ve bu tasnif içerisinde nazım, nesir türleri üzerinde durularak, tasnif yaklaşımları ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise, edebî türlerden yararlanma içerisinde nazım ve nesir türleri ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Edebî türler, nazım, nesir, edebî tür öğretimi

Giriş

Edebiyat eğitimi ve öğretimi ile ilgili son yıllarda yapılan araştırmaların büyük bir kısmı, problemlerin çözümünden çok tespitine yönelik olmuştur. Konunun uzmanları, -birçok alanda olduğu gibi- kavram kargaşası içinde bocalarken, asıl yapılması gerekenleri göz ardı etmekte, bu yüzden harcanan emek ve zaman da çoğu kere boşa gitmektedir.

Okurken, yazarken, dinlerken, konuşurken ve bilginin her düzeyinde edebî metinler araç olarak kullanılmaktadır. Yazılı ve sözlü eserler aracılığı ile öğrencilerin okuma, dinleme, yazma ve konuşma düzeylerini geliştirmenin yanında, onların geniş konu alanlarına yönelmeleri, farklı disiplinlerle ilgi kurmaları ve daha önemlisi birey olabilme sorumluluğu edinebilmesi amaçlanmaktadır.

Edebiyat dersinde kullanılan metinler, amaçları gerçekleştirmek için birer araçtır. Bu yüzden, amacı ne olursa olsun, her derste öğretmenler, araç metinlerin tür özellikleri üzerinde mutlaka durulmakta, dolayısıyla metnin türü de kavratılmaya çalışılmaktadır. Ancak, çoğu zaman bu konuda çeşitli çelişkilerin yaşandığı, türlerin öğretilmesinde bazı kavram kargaşalarının ortaya çıktığı, ortak bir yöntemin uygulanmadığı görülmektedir. Kimi zaman

seçilen metnin türünün özelliklerini tam yansıtmaması, kimi zaman da öğretimde edinilen veya verilen bilgilerin eksikliği, türün yeterli oranda öğrenilmesini engellemektedir.

Dil becerilerinin kazandırılması için kullanılan araç metinler, becerinin özelliğine uygun olarak seçilmemekte, bu yüzden de önceden belirlen amaçların çoğu zaman gerçekleşmediği görülmektedir. Her edebî metnin kendine özgü teknik ve içerik özelliği bulunmaktadır. Araç metin olarak kullanılacak olan eserlerin tür seçimi ve bu türlerin öğretilmesinde bazı önemli hususların göz ardı edildiği görülmektedir.

İster teorik, ister uygulamalı olsun, bilgilerin aktarılmasında önceden belirlenmiş yöntemlere ihtiyaç vardır. Öğretmenler, okumaya, dinleme, anlama ve yazmaya yönelik uygulama faaliyetlerini elde ettikleri bilgi birikimleri çerçevesinde yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Yetersiz durumlarda ise, yeni yöntem arayışlarına girmektedirler.

Edebî metinlerin tür özelliklerini belirlemede çeşitli tanımlama ve tasnifler yapılmakta, bu tanım ve tasniflerin değerlendirilmesinden yola çıkarak, edebî eserlerin araç metin olma özellikleri daha iyi değerlendirmek mümkün olabilecektir.

A. Edebî Türlerin Tanım ve Tasnifi

Her edebî eserde, anlatılmak istenen bir mesaj vardır. Bu mesaj yerine göre tarihî, dinî, ahlâkî, sosyal, ekonomik ve kültürel olabilir. Edebî eserler, ele aldıkları konu ve içeriklere göre, farklı biçim ve tekniklere sahip olabilirler. Bu teknikleri bilmeyenlerin edebiyat eseri yazamayacağı âşikardır. Edebiyat eseri olaylara, insanlara ve eşyaya çok değişik anlamlar verebilir. Bazen insanların bağlı olduğu zaman ve mekân kavramını da aşabilir. Bu onun psikoloji, sosyoloji, felsefe ve tarih gibi bilim dallarının doğrudan ve açıklayıcı anlatımından farkını ortaya koyar. Bütün bunlar, edebiyatta türler başlığı altında değerlendirilmesi gereken ana unsurlardır.

Edebî tür, edebiyat eserlerinin biçimlerine, konularına ve teknik özelliklerine göre ayrılmış çeşitleridir. Bir başka söyleyişle, biçim ve öz bakımından ortak kurallara göre yazılmış ve söylenmiş eser kümelerine verilen addır.

Edebî türler, değişmeyen yazı kalıpları değildir. Toplumda zamanla meydana gelen değişimler edebiyata da yansır. Edebî türler de değişen zamanın ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte ve çeşitlilikte değişime uğrar. Sözelimi Eski Yunan edebiyatında yalnızca şiir, tiyatro, söylev, tarih gibi dört türden söz edilirken, XIX. yüzyıldan itibaren bu türlere roman, tenkit, mektup gibi yeni türler eklenmiştir. XX. yüzyıldan itibaren, özellikle basın ve yayın hayatındaki gelişmeler yeni türlerin oluşumunu sağlamış, makale, deneme, fıkra, skeç, senaryo gibi yeni türlerden bahsedilmeye başlanmıştır.

Bir yandan yeni edebî türler oluşurken, diğer yandan da eski türlerden bazıları zamanla kaybolmuş veya anlamı değişmiş, yeni anlamlar kazanmıştır. Buna en güzel örnek olarak destanı verebiliriz. Romantizm akımı ile birlikte, ilk çağın en önemli türü olan trajedi, yerini drama bırakmıştır.

Avrupa ülkelerinden İtalya, Fransa, İspanya'da Latince dışında halkın kullandığı dile roman, bu dille anlatılan hikâyelere de romans adı veriliyordu. Zamanla, gelişen ve gerçeklik boyutu kazanan bu anlatımlar günümüz çağdaş türlerinden biri olan romanı meydana getirmiştir.

Bir taraftan yeni edebî türler gelişirken, diğer yandan da bazı türler birbirine karışmıştır. Röportaj, deneme, hikâye, şiir, masal arasında bir yaklaşma görülürken, bazı türler de kendi içlerinde bölümlere ayrılmıştır. Roman, anti roman gibi.

Edebî türler, anlatım yolu bakımından (nesir-nazım; sözlü-yazılı oluşları), konu seçimi ve konuya uygun iletim tekniği bakımından ve boyutları bakımından (eserin uzun-kısa veya yoğun oluşu) olmak üzere üç ana başlık altında tasnif edilmektedir. Tasvir, öyküleme, söyleşme, hitap gibi anlatım şekilleri ise türlerin belirleyicisi olmaktan çok, onların kullandıkları aktarım usulleridir.

Edebiyatta türler, sınıflara ayrılırken toplumların geçirdiği sayısız değişim sürecine göre değil, başlangıçtan günümüze değin, değerini yitirmeyen, temel ortaklıklar esas alınmalıdır. Bu esaslar çerçevesinde edebî türleri ana başlıkları ile şöyle de tasnif edebiliriz:

1. Şiir: İçeriklerine göre, lirik şiir, didaktik şiir, pastoral şiir, dramatik şiir ve epik şiir olarak da adlandırılmaktadır.

2. Tiyatro: Anlatım türleri içerisinde yer alan tiyatro, tragedya, komedyaya ve dram olmak üzere üç farklı anlatım özelliğine sahiptir. Tiyatro, yazım teknikleri ve yazılış amacı bakımından diğer edebî türlerden ayrılır.

3. Anlatı Türleri: İster sözlü olsun, ister yazılı olsun, bütün anlatıma dayalı, nazım olmayan türlerdir. Roman, hikâye, masal ve efsaneyi bu türe örnek olarak sayabiliriz.

4. Düşünce Türleri: Belli bir düşünceyi paylaşmak veya o düşünceyi kabul ettirmek amacıyla kaleme alınan eserler bu gruba girmektedir. Makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özdeyiş, gezi yazıları, anı ve röportajı bu tür içerisinde değerlendirebiliriz.

Bir başka tasnif de:

1. Asıl Türler:

a. Nazım

b. Nesir (Destan, Masal, Halk Hikâyeleri, Fabl, Hikâye, Roman)

2. Temsil Türü (Tiyatro eserleri)

3. Düşünce Türleri (Makale, Sohbet, Fıkra, Deme)

4. Yardımcı Türler: Bunlar asıl türler içerisinde değerlendirilebilmekle birlikte, tek başlarına bir tür özelliğine sahiptirler. (Biyografi, Anı, Gezi Yazıları, Mektup, Söylev, Özdeyiş vb.)

Edebiyat tarihlerinde edebî türlerin tasnifi ise, şöyle yapılmaktadır:

1. Sözlü türler

- a. Söyleyeni belli olan
- b. Söyleyeni belli olmayan (anonim)

2. Yazılı türler

- a. Nazım
- b. Nesir

Bu tasniflerden yola çıkarak, edebî türlerin ana hatlarıyla iki ana başlıkta toplandığı (nazım-nesir), diğer türlerin de bu ana başlıklara bağlı olarak, içerik ve şekil açısından tasniflerinin yapıldığı görülmektedir.

Edebî tür öğretimi, dil becerilerinin geliştirilmesi açısından son derece önemlidir. Okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin kazandırılmasında bu becerilerin birbirleriyle olan bağları da göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenmede belirlenen ana amaç kadar, bu ana amacın gerçekleşmesini sağlayan ara unsurlar da dikkate alınmalıdır. Eğitim ve öğretimin her seviyesinde dil becerilerini geliştirmede metinlerin araç olduğu bilinmektedir. Bu araçların kullanılmasında ise, nitelik ve içerik özellikleri büyük bir önem arz etmektedir.

Edebî türlerin öğretilmesinde değişik yöntemlerden yararlanılabilir. Bunlar:

Karşılaştırma yöntemi: Bu yöntemle, daha önce okunmuş veya incelenmiş olan bir eserle, üzerinde konuşulan eserde var olan unsurların özellikleri bakımından birbiriyle karşılaştırılır.

Tür tanımlatma yöntemi: Türü meydana getiren genel özellikler verilerek, öğrenenlerin türü kendilerinin tanımlaması veya adlandırması istenebilir. Bu kısımda da, yine türe götürücü sorulardan yararlanmak mümkündür.

Dil ve üslûp karşılaştırması: Edebî eserleri farklı kılan bir diğer özellik de, dil ve üslûplarıdır. Bu yüzden tür öğretiminde diğer özelliklerinin yanında dil ve üslûp özellikleri daha çok belirleyici olmaktadır.

B. Edebî Türlerden Yararlanma

1. Şiir

Şiir, en önemli edebî türlerden biridir. Sadece yapı bakımından değil, içerik açısından da diğer edebî türlerden ayrılır. Ümitler, hayaller, aşklar hep şiirle ifade edilir. Şiirin gücünü fark eden bir öğrenci, hayallerini zenginleştirebilmeyi ve karşısındakini etkileyebilmeyi öğrenmiş olur.

Tür öğretiminde en çok zorlandığımız konu, şiirin tanımıdır. Bir şeyi tanımlamak, onun kesin o olduğu anlamına gelmez. Kimi zaman tanım, tanımlanan şeye yaklaşıma yardımcı unsur olarak işe yarar. Yoksa, tanım tek başına problemi ortadan kaldırmaz. Olsa olsa, problemin çözümünde ara unsur olabilir. Şiir genellikle, alt alta yazılan mısralardan meydana gelen ölçülü ve kafiyeli anlatım olarak tanımlanmaktadır. Ancak, her ölçülü ve kafiyeli sözün de şiir olması mümkün değildir. Şiir için en temel unsurların başında âhenk gelmektedir. Âhenk ise, ritim ve armoni ile tamamlanır. Ritim, ölçü ve kafiye; armoni ise, aliterasyon ve assonanslardır.

Şiir şekil ve içerik açısından incelenirken, onu meydana getiren unsurlar tek tek ele alınmalıdır. Şiirde şekil unsurlarının tam olarak anlaşılabilmesi için, bütün örneklerin bir arada verilmesi gerekmektedir. Yoksa tek bir nazım şeklinden yol çıkılarak şiiri şekil olarak anlatmak ve değerlendirmek mümkün değildir. Şiir incelemelerinde şekil unsurlarından sonara, ritim unsurlarının ele alınması; ölçü ve kafiyesinin bulunması gerekmektedir.

Genellikle ders kitaplarında bütün nazım şekilleri bir arada yer almamaktadır. Bu yüzden, çoğu kere kitapta yer almayan diğer nazım şekilleri ile ilgili teorik bilgilere yer verildiği görülmektedir.

İçerik açısından şiir incelemelerinde, belli bir tutarlılıktan söz etmek mümkün değildir. Kimi öğretmenler, şiirde anlatılanları kısaca değerlendirirken, kimileri de tahlil boyutuna varacak incelemeler yapabilmektedirler. Şiiri içerik açısından değerlendirirken, öncelikle ele aldığı konu ve temanın belirlenmesi gerekmektedir. Konusuna ve temasına uygun tür adlandırması yapıldıktan sonra inceleme daha yararlı olacaktır.

Hangi edebî tür olursa olsun, öncelikle amacı gerçekleştirmedeki yeterlilik düzeyi dikkate alınmalı, türün genel ve özel amaçları gerçekleştirme düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı durum şiir için de söz konusudur. Eğer türü kavratmak hedeflenmişse, şiir türünü şekil ve içerik açısından en iyi yansıtan örnekler ele alınmalı, onlar üzerinden inceleme yapılmalıdır. Çelişkili ve tartışma yaratacak örnekler, tür özellikleri kesin kavrandıktan sonra ele alınmalıdır.

Şiirde içeriğe göre yapılan adlandırmalarda da yanlışlıklar yapılmaktadır. Lirik, epik, dramatik, didaktik, pastoral ve satirik şiirler bir tür olmayıp, konu ve tema adlandırmasıdır. Kimi kaynaklarda bu ve benzeri adlandırmalar yanlışır.

a) Lirik şiir; etkileyicilik bakımından hüzün, sevgi, sevinç, acı, keder vb. duygulara dayalı durumları yansıtır. His ve hayal unsurları bakımından zengindir. Diğer şiirler içinde de lirizm mutlaka vardır. Fakat lirik şiiri diğerlerinden ayıran temel özellik, onun bir amaca bağlı kalınarak yazılmamış olmasıdır. Lirik şiirin temel amacı, duygulara hitap etmesi ve duyguları dile getirmesidir.

b) Pastoral şiir; doğayı ana kavram olarak ele alan ve amacı sadece doğayla ilgili gözlemleri anlatmak olan şiirlerdir. Bir şiirin pastoral olabilmesi için mutlaka gözleme dayalı olması gerekir. Gözlenen olay anlatılmalıdır. Şiirde doğa temel amaç olmalıdır. Doğa unsurları araç olarak kullanılmayacak, doğanın gerçeği anlatılacaktır.

c) Didaktik şiir; tamamen bir ders vermeyi ve bir sonuç çıkarmayı amaçlayan şiirlerdir. Nükte şiirler olarak da bilinmektedir. Bu bakımdan insanlara dolaylı yoldan ders verir. Fablların, fıkraların nazım söyleyişleri didaktik şiire örnektir. Bir ana fikir etrafında oluşturulmuştur. Çocuklara yönelik yazılan şiirlerin büyük bir kısmı didaktik tarzdadır.

d) Epik şiir; genellikle olağanüstü bir üslûp ve destansı bir tarzla kaleme alınmış eserlerdir. His ve hayal unsuruna daha az yer verilir. Teması kahramanlık oluşu gibi, başka konular da olabilir. Üslubundan hareketle epik şiiri tespit etmek gerekir. Epik şiire bir anlatım şekli de diyebiliriz. Heyecanlı ve coşkulu bir anlatımı vardır.

e) Dramatik şiir; eğer bir olay anlatılıyorsa ve bir olaya bağlı olarak duygular alınmışsa o şiirlere dramatik demek mümkündür. Genellikle, acıklı ve korkunç olayları anlatan şiirler için verilen bir ad olmakla birlikte, dram aslında bir canlandırma olduğu için, dramatik şiirleri bir durumu canlandırmaya aracı olan şiirler olarak adlandırmak gerekmektedir.

Şiiri anlamaya yönelik oluşturulan soruların da özenle seçilmesi gerekmektedir. Öncelikle şiirin geneline, daha sonra da her bir bölüm ayrı ayrı değerlendirilecek şekilde ele alınmalıdır.

Şiirde şekil adlandırmalarında da çeşitli yanlışlıklar yapılabilmektedir. Şekil, şiirin tür belirleyicisi olmayıp, sadece onun adlandırılmasında yardımcı olacak temel bir unsurdur. Bilindiği gibi, şiirin en küçük birimi mısradır. Mısraların bir araya gelişlerine göre, beyit, dörtlük, beşlik gibi şekil özellikleri olabilmektedir. Şiir yazıldığı devir, sanatçısı ve mensup olduğu edebî şubeye göre şekil özellikleri göstermektedir. Bu şekil özelliklerinden hareketle, şiirin hangi dönemde, kimin tarafından yazıldığı tespit edilebilir. Ancak, bu tespit her zaman kesin olmayabilir.

Bir şiirin nazım şekli, her zaman onun içerik özelliğini tam olarak belirlemez. Sözelimi gazel nazım şekliyle yazılmış bir şiir, gazelin içerik özelliklerini yansıtmayabilir. Bu da şeklin, içerik özelliklerini belirlemede tek başına yeterli olmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Şiirler içerik özellikleri ve işledikleri konulara göre türlere ayrılırlar. Divan edebiyatında mersiye, methiye, hicviye, münacaat, tevhit gibi. Halk edebiyatında ise, güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt gibi nazım türlerine rastlamak mümkündür. Kimi şiirleri ise, belli bir nazım türü altında değerlendirmek mümkün değildir. Onlar daha çok şekil özellikleri bakımından belirleyici olmuştur. Gazel, kaside, koşma, mani gibi. Modern şiir örneklerini ise, bir tür altında tasnife tabi tutmak şimdilik mümkün görülmemektedir. Bunları içerikleri bakımından, lirik, didaktik, dramatik, pastoral ve epik şiir olarak tasnif edebilmekteyiz.

2. Anlatı türleri

Anlatım türüne ait bir edebî metnin tür özelliklerinin öğretilmesinde şu esaslara dikkat edilmelidir:

1. Öğretim esasına, programın genel ve özel amaçlarına bağlı olarak seviyeye uygun bir metnin tespit edilerek sınıfa getirilmelidir.

2. Metnin önce öğretmen tarafından, uygun bir ses tonu ile okunmalı, bu okuma ile daha önce okunmuş olan diğer türlerden farklı nitelikler taşıdığı sezdirilmelidir.

3. Metinde geçen bilinmeyen kelime ve kelime gruplarının, anlamı kavranamayan cümleler tespit edilerek açıklanmalıdır.

4. Metnin anlatım özelliğine dikkat edilerek, olay örgüsü çıkarılmalıdır.

5. Şahıslar, olayın geçtiği yer, zaman ve olayın gelişim özelliği ayrıntılarıyla ortaya konulmalıdır.

6. Eserde ele alınan karakterlerin fizikî ve ruhî özellikleri açıklanmalıdır.

7. Ana ve yardımcı düşünceler belirtilmelidir.

8. Daha önce edinilmiş bilgilerden yola çıkılarak, yeni edinilen bilgiler karşılaştırılmalı ve belli bir sonuca ulaşılmalıdır.

Anlatıma dayalı eserlerden yararlanırken çeşitli kazanımlar elde edilebilir. Sözelimi destanın edebî tür olarak öğretilmesinde şu amaçlar gerçekleştirilebilir:

1. Millet olma bilinci,

2. Zorluklara karşı direnme ve başarıma azmi,

3. Birey olmanın sorumlulukları,

4. Olağan ve olağanüstülüklerin bir arada kullanılmasının gerekçesi,

5. Kültürel zenginliklerimiz, maddî ve manevî kültür unsurlarının kaynakları.

a. Masal

Masallar gerçeklerin sınırlarını zorlayan anlatımlardır. Genellikle içeriğinde olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer vermeleri bakımından, gerçek dışı ve hayale dayalı anlatımlar olarak da adlandırılmaktadırlar. Masal, tür olarak daha çok sözlü geleneğe bağlıdır. Ancak,

sözlü gelenekle ilişkisi olmayan edebî yönü ağır basan bazı eserler de bu türün içinde yer alır. Masallar, dört temel grupta toplanır. Hayvan masalları, olağanüstü ve gerçekçi masallar, güldürücü masallar ve zincirlemeli masallar.

Hayvan masalları genellikle kısa masallardır. La Fontaine fablları, Şeyhi'nin Har-namesi hayvan masalları türüne örnek gösterilebilir. Olağanüstü masallarda, olağan varlıkların yanı sıra cin, peri, dev, ejderha gibi olağanüstü varlıklara da yer verilir. Gerçekçi masalların başlıca kahramanları ise padişahlar, vezirler, prensesler, zenginler, hırsızlar ya da haydutlar gibi gerçek hayattaki kişilerdir. Güldürücü masallar okuyan ve dinleyeni eğlendirmeyi amaçlayan masallardır. Zincirleme masallar da sıkı bir mantık bağıyla birbirine bağlanan, küçük ve önemsiz bir dizi olay art arda sıralanır.

Masallar dil ve anlatım özellikleri açısından incelenirken, masalın planı ve bölümler arasındaki farklılaşmaya dikkat çekilmelidir. Tekerleme bölümünün kendine özgü yapısı, burada kullanılan söz oyunları ve mecazlı anlatımlar ele alındıktan sonra, asıl masalın planına geçilmeli ve masalda ele alınan konunun geliştirilmesindeki özellikler üzerinde durulmalıdır.

Masalların en önemli özelliklerinden biri de, davranış kazandırmaya yönelik içeriğe sahip olmasıdır. Masalların bu ders verme yapısının yanında, dil ve kültür zenginlikleri bakımından da ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Masalları salt bir hayal mahsulü eser olarak ele almak yerine, ondaki anlatım derinliği ve dil zenginliğine dikkat çekilmelidir.

b. Destan

İlkel toplumlardan bu yana insanoğlu, duygu ve düşüncesini anlatarak yeniden yaşamakta ve karşısındakini etkilemeyi düşünmektedir. İlk insanlar anlatımı kimi zaman canlandırma yöntemiyle, kimi zaman da mağara duvarına resim çizerek yerine getirmişlerdir.

Kendi geçmişinin bilinmezliklerini merak eden insan, mitolojiden yararlanmış, mitoloji de destanın kaynağını oluşturmuştur. Destan, işte bu gerçeğin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Edebiyat eğitiminin önemli amaçlarından biri de, bireyin "Ben kimim?" sorusuna cevap verebilmesini sağlamasıdır. Kimliğimizi kültürel değerlerimiz oluşturur. Kişi kendi kimliği ile ilgili bilgileri, köklerini oluşturan kaynaklardan elde eder. Bu kaynakların başında da hiç şüphesiz destanlar gelmektedir. Destanlar, bir milletin bütün varlığını oluşturan, duygu ve düşünce zenginliğini sağlayan önemli kaynaklardır. Millet olma yolunda, geçmişle gelecek arasındaki bağların oluşturulmasında destanlardan yararlanılmaktadır.

Genellikle ders kitaplarında destan; toplumların bilinmeyen tarihlerinde başlarından geçmiş olağanüstü olayları, olağanüstü bir dille anlatan eseler olarak tanımlanmaktadır. Destanın çoğu zaman diğer türlerle ilgileri üzerinde yeterince durulmamaktadır.

Bir destanın oluşum süreci, diğer edebî türlerden oldukça farklıdır. Bu süreci iki ana başlık altında değerlendirebiliriz: Destanda ele alınan olay, ait olduğu milletin bilinmeyen bir döneminde yaşanmış olması ve milletin hafızasında unutulmaz ve derin etkiler bırakması. Bu

iki özellik, destanın tanımlanmasında veya destan türünün kavranmasında en önemli belirleyicidir. Destanlar, oluşumları açısından da diğer edebî türlerden ayrılır.

Türk edebiyatında her edebî türün kendine özgü belirleyici nitelikleri ve bu niteliklerin de öğretilmesinde farklı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Destan, gerçekçi anlatım türleri ile olan benzerliklerinden ötürü, çoğu zaman diğer türlerle karıştırılmaktadır. Destanlar zamanı, mekânı ve şahıslar dünyası bakımından masal, efsane ile ortak özelliklere sahip olmasından ötürü bu türlerle, gerçekleşmiş olmasına inanılmasından ötürü de hikâye ve romanla karıştırılabilmektedir.

Destanın edebî tür olarak öğretilmesinde, öncelikle eğitim ve öğretim seviyesinin uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Bilindiği gibi, insanlar buldukları yaş gruplarına göre farklı özellikler gösterir. Doğal olarak, edebî metinlerin de eğitilenlerin buldukları yaş grubunun özellikleri ile uyumlu olması gerekir.

c. Halk Hikâyeleri:

Halk hikâyeleri, gerçek veya hayalî bir takım olayları, maceraları, özel bir dil ve anlatımla sözlü olarak nesilden nesile aktarılmasıdır. Halk hikâyeleri kültürümüzün en değerli hazineleridir. Bu hikâyeler, Türk insanını kimi zaman eğitmiş ve eğlendirmiş kimi zaman da bilgiye kavuşturmuştur. Halk hikâyelerinin tür olarak kavratılmasında ve bu türden gereğince yararlanılmasında şunlara dikkat edilmelidir:

1.Öncelikle halk edebiyatını ve halk kahramanlarını çocuklarımıza ve gençlerimize tanıtmamızın yollarını araştırmalıyız.

2.Halk hikâyelerinde seçilmiş güzel örnekleri, sınıfın anlama ve algılama düzeyi de dikkate alınarak, kullanılmalı.

3.Çocuklarımız ve gençlerimiz tarafından tanınan ve sevilen roman kahramanları; hikâye kahramanları; çizgi film kahramanları; dizi film kahramanları tespit edilmeli ve sevilme nedenleri araştırılmalıdır.

4.Bu tespitlerin ışığında halk kahramanlarımız halkımızın sevdiği, benimsediği rolleri üstlenerek yeniden canlandırılmalı ve kültürümüze kazandırılmalıdır.

ç. Tiyatro:

Tiyatro, bir yazar tarafından önceden yazılmış ya da tasarlanmış bir metnin, belirli bir yerde, zamanda ve kişiler tarafından canlandırılmasıdır. Tiyatro, oyuncuların oyunların oynadıkları yapı; drama, oyun; oyuncu, sahne ve izleyici gibi temel öğelerden oluşan sanat olarak da bilinmektedir. Bunların yanında, dramatik metin, oyunculuk, sahneleme, sahne tasarımı, sahne giysisi, sahne müziği, ışıklama ve sahne tekniği öğelerinin tümünü birlikte

içeren sanatsal etkinlik olan tiyatro, dramdan bağımsız, kendi başına kolektif bir sanat dalıdır. Tiyatro terimi, türüne göre gölge tiyatrosu, kukla tiyatrosu gibi adlar alırken, dönemlerine göre Rönesans tiyatrosu, Tanzimat tiyatrosu gibi adlar da almaktadır.

Edebî türler içerisinde tiyatronun öğretilmesinde kimi zaman hatalar yapılmaktadır. Türün metin özelliği bir yana bırakılarak, sadece teknik özellikleri üzerinde durulmaktadır. Tiyatro eserleri ister oynansın, ister oynanmasın her şeyden önce edebî türdür. Bu türün öğretilmesinde teknik özelliklerinden çok, içerik özellikleri üzerinde durulmalı, daha sonra da teknik özellikleri değerlendirilmelidir. Konusu, ana fikri, olay örgüsü ve planı ele alındıktan sonra, bu türün yazılış amacı ve sahnelenme teknikleri üzerinde ayrıca durulabilir. Tiyatro türünün öğretilmesinde parçadan çok, bütünden hareket edilmelidir. Ders kitaplarında yer alan kısa tiyatro metinlerinden yola çıkılarak, tiyatro türünün kavratılması yanlıştır.

d. Hikâye:

Hikâye, kendine özgü yapısı ile diğer edebî türlerden farklıdır. Ayrıntıyı kabul etmeyen ve görünmeyen birtakım ölçüler bu türü şiire daha çok yaklaştırmaktadır. Hikâye, genellikle büyükler tarafından okunması gereken bir tür olarak algılanmaktayken, bu türün çocuklar açısından da büyük bir önem arz ettiği son yıllarda daha çok anlaşılmaya başlandı.

Çok küçük yaştan itibaren hikâye kavramı ile karşılaşan çocuk, hem kendi ürettiklerini anlatarak hikâye eder, hem de diğer anlatımlardan yararlanır. İlk dönemlerinde yer alan anlatımlar gerçekçilik boyutundan uzak olmakla birlikte, gittikçe bu anlatımlar, çocuğun gelişimine paralel olarak gerçeklik boyutu kazanmaktadır.

Hikâyenin tür olarak öğretiminde, öncelikle türü meydana getiren temel unsurların ele alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi, hikâyenin tür olarak belirlenmesinde dört ana unsurdan söz edilmektedir. Bunlar:

1. Olay,
2. Yer,
3. Zaman
4. Şahıslar.

Bu dört unsur belirlendikten sonra, anlatım planı ve bu plana bağlı olarak, hikâyenin nasıl bir girişle başladığı, nasıl geliştiği ve sonuçlandırıldığı belirlenmelidir. Yaş gruplarına ve çocukların anlama ve kavrama düzeylerine uygun olarak, hikâyenin dil ve üslubu, anlatım gerekçesi, şahıslar, olay ve olaylar arasındaki ilgiler, mekânın seçimindeki gerekçeler de tartışılmalıdır.

Hikâye inceleme ve değerlendirilmesinde ise şunlara dikkat edilmelidir:

Klasik bir hikâyede belirli bir olay vardır. Bu olayın başlaması, gelişmesi ve belirli bir son ile bitmesi gerekir. Genellikle sonuç okuyucuyu şaşırtmaz. Modern hikâyede ise bir olay örgüsünün bulunması şart değildir.

1. Hikâyede Konu: Üzerinde söz söylenen, fikir yürütülen olay veya durumlara hikâyenin konusu denir. Hikâye incelemelerinde ve değerlendirmelerinde öncelikle konunun belirlenmesi gerekmektedir.

2. Hikâyede Plan: Hikâye hacim bakımından geniş olmadığı için, yapısı fazla karmaşık değildir. Konu genel olarak bir olayla anlatılır. Yazar okuyucunun ilgisini çekebilmek için sürükleyici, merak uyandırıcı unsurlara yer verir.

Olay ve konunun ele alınışına göre hikâye;

a. Serim,

b. Düşüm ve

c. Çözüm bölümlerine ayrılır.

Serim bölümünde, olay başlar, kısaca hikâye kişileri tanıtılır. Olayın geçtiği yer hakkında bilgi verilir. Düşüm bölümünde ise, olaylar gelişir ve merak unsuru artar. Çözüm bölümünde ise, olayı sürükleyen merak unsuru biter. Sonuç okuyucuda duygu ve ibret uyandırıcıdır. Yani insanlar hikâyenin sonunda bir ders alırlar.

3. Hikâyede Anlatıcı: Her hikâyede mutlaka bir anlatıcı vardır. Anlatıcı gördüğü şeyleri anlattığı gibi, duyduğu ve okuduğu şeyleri de anlatabilir. Bu anlatımlar sırasında günlük hayatımızda sıradan insanların fark edemediği veya önemsemediği olayları da anlatabilir.

4. Hikâyede Zaman: Bir hikâyede anlatılan olaylar belirli bir zamana bağlanabilir. Olay hikâyelerinde genellikle zaman belirtilir. Olayın başladığı, geliştiği ve bittiği bir zaman dilimi vardır. Hikâyenin konusuna ve yapısına göre zaman değişir. Durum hikâyelerinde akan zamana pek yer verilmez.

5. Hikâyede Mekân: Hikâyede olayın geçtiği yerlere mekân denir. Yazar anlattığı olaya bağlı olarak, olayın geçtiği yerleri de tanıtır.

6. Hikâyede Kişi/Kişiler: Olayla doğrudan doğruya ilgili olan kimselere hikâye kişisi veya kişileri denir. Bazı hikâyelerde yalnız bir kişi bulunur. Hikâyede kişi veya kişilerin bütün özellikleri verilmez. Onların olay veya konuyla ilgili yönleri öne çıkarılır.

7. Hikâyede Dil ve İfade Çeşitleri: Hikâyede iki ifade çeşidi vardır. Ya yazar dışarıdan bakarak her şeyi anlatacak, ya da hikâye kişilerinden birisi anlatıcıdır. Hangi anlatım şekli olursa olsun, hikâyede kullanılan dilin özelliği ve buna bağlı olarak anlatım üslubu da önemlidir. Kimi zaman yazar, yalın bir dil ve üslûp kullanırken, kimi zaman da karmaşık ve dolaylı bir anlatımı tercih edebilir. İnceleme ve değerlendirme sırasında bunların ortaya konması gerekmektedir.

Hikâye Tahlili Yapılırken;

1.Hikâye tahlil ederken önce şekle ait özellikleri tespit etmeliyiz. (Yazarın soyadı, adı, kitabın adı, yayın yeri, tarihi).

2.Sonra hikâyeyi konusu, ana fikri, yazarın bakış açısı ve anlatım tutumu açısından değerlendirmeliyiz. Bakış açısı; yazarın konuyu sunuş biçimidir. Olayların kimin gözünden bakıldığı ve kimin ağzından anlatıldığını (3 şahıs vb.) ifade eder.

3.Olay unsurlarının tespit edilmesi (özet) sonra teknik bakımdan değerlendirilmesi, teknik bakımdan olayın anlatım sırası, nasıl başladığı, nasıl geliştiği ve nasıl bir çözüme ulaştığı gibi sorular bu bölümde cevaplandırılır. Tavır ve tahliller kişi, olay ve mekân arasındaki uyum, zaman verilşi bu bölümde değerlendirilir.

4.Son aşama olarak hikâyenin dil ve üslûp açısından değerlendirilmesi ve okuyucu tarafından olumlu ya da olumsuz yönlerinin tenkit edilmesi gerekir. Mukayese de yapılabilir.

Hikâye her yaşta insan için önemlidir. Ancak çocuk için hikâye vazgeçilmez bir olgudur. Bu gerçekten hareketle, çocuğun hikâye yoluyla eğitimini sağlamak, onlara istenilen davranışları kazandırmak en kestirme yoldur. Batılı eğitimciler bunun önemini çok önceden keşfetmiş, eğitim programlarını bu gerçek ışığında düzenlemişlerdir. Bizim de, hikâyeyi çocuğun eğitiminin her safhasında kullanılacak bir öge olarak görüp, eğitim programlarımızı buna göre düzenlememiz gerekmektedir.

d. Roman

Edebiyat kitaplarında romanlardan genellikle bir bölüm alınmakta ve buradan yola çıkılarak roman türü öğretilmeye çalışılmaktadır. Bu uygulama, çoğu zaman hikâye ve roman türünün birbirine karışmasına neden olmaktadır.

Roman, gerçekleşmemiş olsa bile, gerçekleşebilir olayların insan, yer, zaman çerçevesi içinde anlatıldığı edebiyat türüne verilen addır. Romanın tür olarak kavratılması için, konunun ele alınacağı dersten önce, incelenen eser öğrencilere okutulmalı, daha sonra da türün özellikleri o eser üzerinden ortaya konulmalıdır.

Roman incelemesinde ise, onu meydana getiren temel unsurlar tek tek ele alınarak örneklendirilmelidir. Romanın konusu, ana fikri, olay örgüsü, şahısları ve bunların birbirleriyle ilişkileri, zamanın kullanımı, mekânın özellikleri gibi özellikler, roman üzerinden hareketle anlatılmalı ve gösterilmelidir. Hikâyede olduğu gibi, romanda da türü belirleyen unsurların üzerinde ayrı ayrı durularak, bu unsurları türü oluşturmadaki etkileri çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir.

Romanlar hem konularına ve şekillerine göre, hem de etkisinde kaldıkları edebiyat anlayışına göre tasnif edilmektedir.

Romanda anlatım teknikleri oldukça çeşitlidir. Kimi romancı, bir durumu gösterdikten sonra, o durumun sebeplerini geriye dönerek anlatır. Bu da genellikle roman kahramanlarının birinin hatıralarına dayalı anlatım şeklindedir.

Bir romanda bütün roman birinci şahıs ağzından anlatılabilir. O zaman roman bir ana kahraman çevresinde gelişen olayları ele alır.

Bir başka anlatım tarzı da üçüncü şahıs olarak kahramanları roman kahramanlarının dışında ve üstünde anlatmaktır. Bu durumda yazar birden çok insanın bakış açılarını yansıtabilir.

Romanda anlatım teknikleri içinde bir başkası da mektuplaşmalar şeklinde yapılandır. Bu durumda roman tamamen karşılıklı mektuplara dayanmaktadır.

Bir romancı toplumu, insanı ilgilendiren her türlü olayı, durumu veya kavramı roman konusu olarak seçebilir. Ancak 1920'li yıllara kadar gelen bugün de varlığını sürdüren bir anlayışa göre roman insandaki, toplumdaki veya çevredeki çatışma unsurlarına dayanmalıdır. Romana seçilecek konu onun gelişme ve sürükleyiciliğini de sağlamalıdır.

Bu da insanın kendisi ile problemleri, insanların birbirleriyle karakter, çıkar ve inanç çatışmaları, toplumun sınıf ve sosyal çatışmaları, savaşlar ve benzeri olaylar şeklinde sayılabilir.

1920'li yıllardan sonra gelişen yeni roman anlayışında ise kahramanların iç dünyalarına, beyinlerine ve zihinlerindeki çağrışımlara yönelme vardır. Bu anlayışlara geriye dönüş, Post-modernizm, anti roman gibi tanımlar yapılmaktadır.

Romanda teknik olarak bulunması gereken diğer kavram da mekândır. Mekânlar kullanıma göre geniş ve dar mekân olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Başarılı bir romanda kahramanlar, olaylar ve olayların geçtiği yer ve zaman arasında uyum olmalıdır.

Romanlarda belirli bir plan bulunur. Ancak yeni, post modernist vb. romancılar bu anlayışı kabul etmezler. Romanda plan başlangıçtan sona kadar geçen süre içinde romandaki olayların başlatılması, geliştirilmesi ve sonuçlandırılması temeline dayanır.

Romanın konusunu oluşturan olayın en heyecanlı meraklandırıcı ve sürükleyici bölümünün romandaki yerine göre planı gelişir. Bu bölüm romanın başında, sonunda veya ortasında olabilir.

Romanın inceleme ve değerlendirilmesinde, hikâye incelemesinde olduğu gibi bir plan uygulanabilir.

4. Düşünce Türleri

a. Makale: Düşünce yazıları içerisinde en önemli türlerdendir. Makaleyi diğer düşünce yazılarından ayıran en önemli unsur, belli bir düşünceyi delil ve ispatla anlatmasıdır. Makalede anlatım mutlaka gerekçelendirmeli ve gerekçelendirme de kanıtlanmalıdır. Makale yazmak için mutlaka bilgi ve birikime ihtiyaç vardır. Makalelerde tez ve antitez bulunur. Makale, türü meydana getiren temel unsurlar eser üzerinde gösterilerek yapılmalıdır. Makalelerde anlatım planı ve bu plan içerisinde yer alan unsurların sıralanışlarındaki özellikler üzerinde de ayrıca durulmalı, dil ve anlatımı değerlendirilmelidir.

b. Deneme: Deneme, makalenin öznel olanıdır. Yazarın kişisel görüş, düşünce ve fikirlerini kabul ettirme, ispatlama derdi bulunmadan anlattığı yazılardır. Deneme dilce yazılar içinde en serbest olanıdır. Bu yüzden denemelerde iç tutarlılık çoğu zaman aranmaz. Denemenin en önemli özelliği; üslubudur. Makaleler ne kadar bilimsel ve kesin yargılara dayanan bilgilere yer verirse, denemeler de o kadar öznel ve kişisel görüşlere yer verir. Denemelerde dil, özel imkânlarıyla kullanılır. Daha çok düşünceler ve yargılar sezdirmeye dayalı olarak verilir. Denemelerin temel düşüncesi yoktur. Konu serbestliği vardır. Her konuda yazılabildiği gibi ele aldığı konularda da bir sınırlılığa gitmesi söz konusu değildir. Denemeler makalenin tezleridir; yani her bir deneme bir makalenin gerekçesi sayılabilir.

Denemelerin ayırt edici özelliklerinden yola çıkılarak, bu türü dil ve anlatım gerekçeleri üzerinde durularak öğretimi yapılmalıdır. Çoğu denemelerin yazım özellikleri üzerinde yeterince durulmadığı için, makale ile karıştırıldığı görülmektedir.

c. Söyleşi: Edebî türler içerisinde üsluba dayalı özel bir türdür. Daha çok yazarın kullandığı dil ve anlatım tarzı bu türün özelliğini belirler. Kimi edebiyatçılar sohbetin, bir edebî tür olarak değerlendirmek yerine öğretici metinler başlığı altında değerlendirmektedirler. Aslında bu yazılarda öğreticilik yönü bulunmakla birlikte bir üslûpçuluk ve yazma tekniği de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Sohbet yazılarına “yazarla okuyucu arasında konuşma” adı da verilebilir.

Sohbetin, denemelerden farkı anlatımdan ziyade, özneliğin daha fazla olması, gündelik konulara yer vermesi ve sadece kişisel görüş ve düşüncenin okuyucuyla paylaşılmasıdır. Denemelerde dolaylı bir ispatlama kaygısı vardır.

Dil, sohbette denemelere göre daha rahat ve esnektir. Yazar, okuyucuyla sohbet eder. Denemede de yazar bir konuyla ilgili görüşlerini paylaşır. Fakat sohbette konu daha güncel, dil daha serbesttir. Sohbet yazarı, soru sorar ve sorulara kendi cevap verir. Denemelerde yazar soruları cevapsız bırakarak okuyucuyu düşünmeye sevk eder. Sohbette doğrudan doğruya kesin bir yargıya varılmaz. Söyleşi türü ile, söyleşme –karşılıklı konuşma– birbiri ile karıştırılmamalıdır.

ç. Eleştiri: Tanım olarak, bilim, sanat, edebiyat alanlarında olumlu ya da olumsuz görülen düşüncelerin ele alındığı yazıların genel adıdır. Eleştiri yazıları ve inceleme yazıları birbiriyle karıştırılmamalıdır. Çünkü eleştiri yazıları daha ziyade incelenenin değerlendirilmesinden çok o konuyla ilgili yazarın olumlu ya da olumsuz düşüncelerini gerekçeleri ile ortaya koymasındır.

Tanıtma yazıları ile de eleştiri karıştırılmamalıdır. Çünkü yazılış amaçları farklıdır. Tanıtma yazıları, daha çok herhangi bir eserin okuyucuya tanıtılması, o konuda okuyucunun bilgilendirilmesi ve haberdar edilmesine yönelik yazılan yazılardır.

Deneme dili, eleştiri diline nazaran daha öznedir. Öznel eleştiride kurallı, düzgün bir anlatım vardır. Denemelerde cümleler okuyucuya yöneliktir. Eleştiri mutlaka objektifliğe yaklaşmalıdır.

Eleştirmen, yazılarında üslûpçuluğa kaçmamalıdır. Sanatkarlık yapmamalıdır. Çünkü onun amacı ne üslûpçuluk ne de sanatkarlıktır. Amacı (eleştiri) kendi bilimsel yeterliliği çerçevesinde ve incelediği eserden yola çıkarak okuyucuyu bilgilendirmektir.

Bir eseri değerlendirirken o esere bakış açımız öncelikle psikolojik olur. Etkilenmelerimizi psikolojimiz belirler. Psikoloji eserdeki etkileşimi oluşturur.

Düşünce türlerinin öğretilmesine karşılaşılan problemler, diğer türlerden daha fazladır. Bunun en önemli nedeni, türlerin ana hatlarıyla birbirinden ayrımında yeterince belirleyici unsurların olmayışıdır. Sözelimi makale ve deneme arasında her zaman çelişki yaşanmakta, kimi zaman denemelerin makale olarak adlandırıldığı, kimi zaman da makalelere deneme dendiği görülmektedir. Bu ayrımların tam anlamıyla yapılabilmesi için, edebiyat kitaplarında yer alan düşünce türlerinin öğretilmesinde her birinden mutlaka türünü iyi temsil eden bir örneğin bulunması, bu örneklerden yola çıkılarak türlerin öğretilmesi sağlanmalıdır.

Düşünce türlerinin ayrımlarında daha çok yazılış gerekçelerine dikkat edilmelidir. Bilindiği gibi, düşünce türleri içerisinde yer alan edebî metinler, belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kaleme alınmışlardır. Bu yüzden, üslûptan çok gerekçenin iyi belirlenmesi gereklidir. Sözelimi bir makalenin yazılış gerekçesi ile, denemeninki aynı değildir. Yine, fıkra ile, söyleşi üslûp olarak birbirine yakın olmakla birlikte, yazılış gerekçeleri birbirinden farklıdır.

Düşünce türlerinin belirlenmesinde, öncelikle “Bu eser niçin kaleme alınmıştır?” sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir. Eserin anlatım planı ve bu anlatım planına uygun olarak düşüncenin geliştirilme biçimi de türün özelliklerini belirlemede bize yardımcı olacaktır. Bir diğer yardımcı tür belirleme gerekçesi de, anlatım üslubudur. Düşünce türlerinde, birbirlerine bazen yakın olmakla birlikte, üslûp açısından da ayırt edicilikler olabilmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme:

Edebî türlerin öğretiminde, türün şekil özelliklerinden hareket edilmesi, türü belirleyen içerik özelliklerine daha sonra bakılması gerekmektedir. İster aslî türler üzerinde olsun, ister türün içerisinde meydana gelen farklılaşmalarda olsun, öncelikle metnin yazılış amacı ve bu amacı gerçekleştirilmesinde hangi anlatım yolunun tercih edildiğinin gerekçesiyle birlikte ortaya konması gerekmektedir.

Tür ayrımları ve tasniflerinde, şekle bağlı adlandırmaların bizi istediğimiz sonuca götürmediği, daha çok türü oluşturmada ana kaynak olarak içeriğin esas alınması gerektiği kesin olarak bilinmelidir. Edebî türün kendine özgü yapısı ve bu yapıya bağlı olarak içerik değerlendirmelerinde, somut örnekler üzerinde durulmalıdır.

Edebî türlerin öğretilmesinde asıl amaç, öğrenenin bu türleri hayatında uygulayıcı olmasını sağlamaktır. Öğretim ortamlarında, sadece türün ne olduğu ile ilgili değerlendirmelerden çok, o türle ilgili, yazılı veya sözlü uygulama yapabilme yeterliliğini sağlamak esas olmalıdır.

Günümüzde tanımcı bir anlayışla yola çıkıldığı için, neden, nasıl, ne zaman ve niçin sorularına çoğu zaman tam anlamıyla cevap verilmek bir yana, nedir sorusu daha çok ön plana çıkmaktadır. Hâlbuki, gelişen eğitim anlayışları çerçevesinde bakıldığında, nedir bir problemin çözümü için tek başına yeterli olmamaktadır.

İster yazılı olsun, ister sözlü, her edebî türün kendine özgü yapısı ve öğretim esasları bulunmaktadır. Eğitimin her aşamasında bu esaslara dikkat etmek gerekmektedir.

Kaynakça:

AKSAN, Dođan, (1979) **Her Yönlüyle Dil**, T. D. K. Yayınları, Ankara.

AKYÜZ, Kenan, (1970) **Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi**, Ankara.

BANARLI, Nihat Sami, (1983)**Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, M. E. B. , İstanbul.

BANGUOLU, Tahsin, (1990) **Türkçe'nin Grameri**, T. D. K. Yayınları, Ankara.

BORATAV, Pertev Nâili, (1958) **Masallar Tekerlemeler**, Remzi Kitabevi İstanbul.

BORATAV, Pertev Naili, (1969) **100 Soruda Halk Edebiyatı**, Yelken Matbaası, İstanbul.

Cevdet Kudret, (1973) **Orta Oyunu**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

DİZDAROLU, Hikmet, (1968) *"Halk Şiirinde Türler"*, **Türk Dili** (Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı), Sayı:207, Ankara.

ELÇİN, Şükrü, (1981) **Halk Edebiyatına Giriş**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KABAKLI, Ahmet, (1967) **Türk Edebiyatı**, C. I, Türkiye Yayınevi, 2. baskı, İstanbul.

KAVCAR, Cavut; OUZKAN, Ferhan; SEVER, Sedat, (1995) **Türkçe Öğretimi**, Engin Yayınevi, Ankara.

KOCATÜRK,Vasfi Mahir, (1964) **Türk Edebiyatı Tarihi**, Edebiyat Yayınları, İstanbul.

KÖPRÜLÜ, Fuat, (1976) **Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

KÖPRÜLÜ, Fuat, (1981) **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Neşriyat, 3. baskı, İstanbul.

Muallim Naci, (1982) **Istılahat-ı Edebiye**, Haz.: YALÇIN, Alemdar; HAYBER, Abdülkadir, Akabe Yayınları, Ankara.

OKAY, Orhan, **Sanat ve Edebiyat Yazıları**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

ÖGEL, Bahaeddin, (1984) **İslâmiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi**, T.T.K. Bas. 2. bs, Ankara.

TOGAN, Zeki Velidî, (1993) **Edebiyat Bilimine Katkılar**, Ecdâd Yayınları, Ankara.

TUNCER, Hüseyin, (1990) “*Edebiyat ve Edebiyat Öğretimi*”, **Türk Yurdu**, Eylül.

Türk Atasözleri ve Deyimleri: (1971) Devlet Kitapları, 1000 Temel Eser, C. II, İstanbul.

Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri): (1989) Türk Dili Dergisi, Ankara.

YALÇIN, Alemdar, (2002) **Türkçe Öğretim Yöntemleri**, Akçağ Yayınları, Ankara.

YALÇIN, Alemdar; AYTAŞ, Gıyasettin, (2002) **Çocuk Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.

UTILIZATIONFROMLITERARYGENRES

Gıyasettin AYTAŞ*

Abstract

There are different explanations about classifying and defining the literary genres. In this article, following the definition of literature types, the problems that occur during the process of their being used in education and possible solutions for them are dwelt on

Differences in classification are dealt with at the beginning of this work by making a short evaluation, and by dwelling on the classification of types of literature, and on verse and prose intuis classification.

In the second por, verse and prose are evalvated separately under the title of making use of literature types.

Key Words: Literary genres, verse, prose, teaching type of literature*

Dr.; Gazi Üniversitesi Gazi EğitimFakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü